

Araştırma Makalesi/ Research Article

Pandemi Döneminde İntörn Hemşire Öğrenci Olmak: Kadın Doğum Kliniklerinde Uygulama Yapan Hemşirelik Öğrencilerinin Deneyimleri

Being an Intern Nurse Student During the Pandemic Period: Experiences of Nursing Students Practice in Obstetric and Gynecology Clinics

Nazlı Baltacı¹ Ayşe Metin²

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun, TÜRKİYE
² Erzurum Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 03/05/2022 Kabul tarihi/ Date of acceptance: 6/10/2022
© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 01/09/2023

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde kadın doğum kliniklerinde uygulama yapan intörn hemşirelik öğrencilerinin deneyimlerinin incelenmesidir.

Yöntem: Çalışma, Türkiye'nin kuzeyinde bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde gerçekleştirilmiştir. "Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği İntörn Uygulama Dersi" ni alan ve yaz döneminde kadın doğum kliniklerinde uygulama yapan son sınıf intörn öğrencileri ile fenomenolojik desenli, tanımlayıcı tipte niteliksel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Araştırma verileri, Google Meet uygulaması üzerinden online video konferans şeklinde 31/08/2021 tarihinde tek odak grup görüşmesi yapılarak toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Bulgular: Elde edilen verilerin analizinde Öğrencilerin "klinik uygulama yapacaklarını ilk öğrendiklerinde hissettikleri" ve "klinik uygulama sırasında hissettikleri" olmak üzere iki ana tema ortaya çıkmıştır. "Klinik uygulama yapacaklarını öğrendiklerinde hissettikleri" temasında; "fırsat", "korku ve belirsizlik" alt temaları; "klinik uygulama sırasında hissettikleri" temasında ise "korku", "güven ve farkındalık", "bakım bilinci" ve "ekip dayanışması" alt temaları belirlenmiştir.

Sonuç: Araştırma sonucunda pandemi sürecinde intörn öğrenci hemşirelerin kadın doğum dersi kapsamında klinik uygulama yapabilmeyi fırsat olarak düşündükleri, uygulamaların mesleki gelişimlerini desteklediği, ancak enfeksiyonu bulaştırma korkusu ve pandemi sürecine ilişkin belirsizlik yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda pandemi kaynaklı klinik uygulamalara ilişkin alternatif planlamaların ve telafilerin, öğrencilerin duygu, düşünceleri ve deneyimleri dikkate alınarak beceri gelişimini yeterli şekilde destekler nitelikte yapılması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: COVID-19, hemşirelik öğrencisi, kadın doğum, klinik uygulama, nitel araştırma

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to examine the experiences of intern nursing students who practice in obstetrics clinics during the COVID-19 pandemic.

Methods: The study was carried out in the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences of a university located in the north of Turkey. It was conducted as a descriptive type of research with a phenomenological pattern with senior intern students who took the "Gynecology and Obstetrics Nursing Intern Practice Course" and practiced in obstetrics clinics in the summer. The research data were collected by means of focus group interviews in the form of online video conferences over Google Meet on 31/08/2021 and evaluated by descriptive analysis method.

Results: Two main themes emerged as students' "feelings when they first learned that they would do clinical practice" and "what they felt during clinical practice". In the theme of what they feel when they learn that they will do clinical practice; "opportunity", "fear and uncertainty" sub-themes; the sub-themes of "fear", "trust and awareness", "care consciousness" and "team collaboration" were determined in the theme of what they felt during clinical practice.

Conclusion: As a result of the research, it was revealed that during the pandemic process, intern student nurses thought of being able to practice clinical practice within the scope of the obstetrics course as an opportunity, the practices supported their professional development, but they experienced fear of contagion and uncertainty about the pandemic process. In this context it is recommended that alternative plans and compensations for clinical practices originating from the pandemic should be made in a way that adequately supports the skill development of students, considering their feelings, thoughts and experiences.

Keywords: COVID-19, nursing student, obstetrics, clinical practice, qualitative study

ORCID IDs of the authors: NB: 0000-0001-8582-6300; AM: 0000-0003-2261-4364

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Metin

Erzurum Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: hemsire-ayse@hotmail.com

*25-26 Aralık 2021 tarihleri arasında online olarak düzenlenen 8. Uluslararası Tıp ve Sağlık Bilimleri Araştırmaları Kongresi'nde (UTSAK) özet sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Atf/Citation: Baltacı N, Metin A. (2023). Pandemi döneminde intörn hemşire öğrenci olmak: Kadın doğum kliniklerinde uygulama yapan hemşirelik öğrencilerinin deneyimleri. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 6(2), 456-466. DOI:10.38108/ouhcd.1112319

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Koronavirüs hastalığı (COVID-19) pandemisi, 2020 yılında tüm dünya insanlarını saran büyük bir korku yaratmıştır. Bulaşıcı bir hastalık olan COVID-19 ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaleti Wuhan'da tespit edilmiştir (WHO, 2020a). Türkiye'de ilk vaka Sağlık Bakanlığı tarafından 11 Mart 2020'de açıklanmış ve o zamandan beri virüs hızla yayılmıştır. Bu salgın, küresel sağlık sistemlerini bozmuş ve insan yaşamını her yönüyle etkilemiştir (Türkiye Sağlık Bakanlığı, 2020). Geçmişte olduğu gibi bu pandemi ile mücadelede de hemşireler küresel olarak ön saflarda yer almıştır (WHO, 2020b).

Hastalık enfeksiyonunun yayılmasını azaltmak için sosyal mesafe önlemleri gereği yükseköğretim kurumlarının işleyişinde de eğitimcileri ve öğrencileri olumsuz etkileyen önemli değişiklikler olmuş ve yüzyüze eğitimden uzaktan eğitime geçilmiştir (Dutta ve Smita, 2020; Rojas-Silva ve ark., 2020). Bu durum öğrenmeyi, değerlendirmeyi ve öğrencilerin akademik gelişimini kesintiye uğratmakla birlikte öğrencilerde sosyal ve ekonomik durum ile enfeksiyona ilişkin endişelere yol açmıştır (Al-Tammemi ve ark., 2020; Cao ve ark., 2020, Jacob ve ark., 2020). Eğitim kurumlarının yeniden açılmasındaki gecikme ise mental durumlarını ve akademik gelişimlerini olumsuz etkileme riskini ortaya çıkarmıştır (Chandasiri, 2020).

Hemşirelik eğitiminin çoğunluğu klinik uygulamadan oluşmaktadır. Pandeminin yarattığı olumsuzluklar klinik hemşirelik eğitimini de sekteye uğratmış, hemşirelik öğrencilerini etkilemiştir (Deo ve ark., 2020; Goni-Fuste ve ark., 2020; İlaslan ve Demiray 2021). Dünya genelinde yükseköğretim kurumlarının var olan farklı teknolojik alt yapıları ile sürdürmeye çalıştıkları hemşirelik eğitiminde öğrenciler; koruyucu ekipmanların eksikliği, virüsün hızlı yayılımı ve sağlık kurumlarında bulaş tehlikesi sebebiyle uygulama alanlarından uzaklaştırılmış ya da eğitim kurumlarının kendi bünyesinde aldığı kararlara göre sınırlı şekilde uygulamaya devam edebilmiştir (Lazenby ve ark., 2020, Konrad ve ark., 2020). Bu durum, klinik uygulama açığının kısmen de olsa imkanlar dahilinde sanal simülasyon gibi farklı alternatif bilişim yöntemleri ile kapatılmasını gerektirmiştir (Konrad ve ark., 2020). Hemşirelik öğrencilerinin bakım becerilerinde yetkinlik kazanabilmesi; teorik bilgilerini klinik uygulamalara entegre edebilmesi ile mümkündür. Fakat pandemiden kaynaklı klinik eğitimdeki

aksaklıkların öğrencilerde beceri gelişimini engellemesi, yetersizlik duygusuna; eksik kalan becerilerin telafisine ilişkin belirsizlikler ise strese yol açmıştır (Cantekin ve ark., 2021; Cao ve ark., 2020; İlaslan ve Demiray 2021; Lazenby ve ark., 2020). Hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarının sınırlandırılmasının, mezuniyet durumlarına ilişkin belirsizliklerin ve klinik uygulamada virüsü kendilerine ve yakınlarına bulaştırarak kayıp yaşama korkularının; mesleki kimliklerini ve sağlıklarını olumsuz etkilediği, kendine güven, eleştirel düşünme, karar verme ve bakım becerilerini azalttığı, akademik başarılarını düşürdüğü ifade edilmektedir (Cantekin ve ark., 2021; Cao ve ark., 2020; Ergin ve ark., 2018).

Türkiye'de pandemi sürecinde eğitim-öğretimin yürütülmesine ilişkin ilkeler, 10 Nisan 2020 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenmiş, yükseköğretim kurumlarının da imkanları doğrultusunda aldıkları kararlara göre devam etmiştir. YÖK, üniversitelerde teorik derslerin uzaktan/dijital öğretim yoluyla, uygulamalı eğitimlerin zorunlu olduğu programlarda ise sağlık birimlerinde koruyucu önlemler alınarak yüz-yüze sürdürülmesine karar vermiştir (T.C. Yükseköğretim Kurulu, 2020). Türkiye'de hemşirelik eğitiminde klinik uygulama saatlerinin "Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP)" doğrultusunda tamamlanması gerekmektedir (HEMED, 2014). Ayrıca "Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK)" hemşirelik bölümlerinin akreditasyon sürecinde teorik ve klinik uygulamanın birlikte yürütülmesine ilişkin yapıyı, temel kriterlerden biri olarak önemle dikkate almaktadır (HEPDAK, 2018). Bu nedenle pandemi kaynaklı klinik uygulamalara ilişkin alternatif planlamaların ve telafilerin, kriterler doğrultusunda uygun şekilde yapılması önemlidir.

Literatürde hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemisi döneminde klinik uygulama deneyimlerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma vardır, fakat bu süreçte mezuniyet öncesi intörn hemşirelik öğrencilerinin klinik deneyimlerini yansıtan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Pandemide vakaların yoğun olduğu bir süreçte intörn öğrenci hemşirelerin klinik deneyimlerinin ortaya konulması; son sınıfta ve alt sınıflarda okuyan hemşirelik öğrencilerinin bu zorlu süreçte klinikte bakımın yönetimine, klinik ve laboratuvar eğitim-öğretim süreçlerinin iyileştirilmesine, yenilikçi öğretim yöntemlerinin aktif kullanımına katkıda bulunacaktır. Ayrıca devam eden pandemi

sürecinde hemşirelik eğitiminin eksik ya da hatalı yönlerinin keşfedilmesini, işe başlamadan önce sağlık kurumlarında yapılacak olan hizmetiçi eğitimlere yön verilmesini ve öğrencilerin sağlığını korumaya yönelik tedbirlerin alınmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde kadın doğum kliniklerinde uygulama yapan intörn hemşirelik öğrencilerinin deneyimlerinin incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın tipi ve yeri

Araştırma öğrencilerin algı ve deneyimlerini keşfetme olanağı sağlayan fenomenolojik desenli tanımlayıcı tipte niteliksel bir araştırma olarak yürütülmüştür.

Pandemi sürecinin yüksek vaka sayılarıyla devam ettiği 2020-2021 bahar yarısında “Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği İntörn Uygulama Dersi”ni alan hemşirelik son sınıf öğrencileri, yaz döneminde bir ay boyunca intörn hemşire olarak üniversite hastanesinin kadın doğum kliniklerinde uygulama yapmıştır. Uygulamanın ardından öğrencilerle 31/08/2021 tarihinde tek odak grup görüşmesi yapılarak veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin kuzeyinde bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde son sınıfta öğrenim gören intörn öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem türü kullanılmıştır. Amaçlı örneklem türünde katılımcılar; araştırma ile doğrudan ilgili olan, araştırma sorularına cevap vereceğine ve araştırma hakkında bilgisine inanılan bireyler arasından seçilmektedir. Amaçlı örneklem yöntemleri içerisinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan tüm durumlar dikkate alınmaktadır. Ölçüt/ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilmekte ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Baltacı, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya katılım ölçütü olarak, “pandemi sürecinde hemşirelik bölümü son sınıfında (intörn) olmak” ve “yaz döneminde kadın doğum kliniklerinde uygulama yapmış olmak” esas alınmıştır. Gönüllü olan 15 intörn hemşire öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri toplama yöntemi ve araçları

Araştırma verileri “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılarak toplanmıştır. Kişisel bilgi formu, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinden (yaş ve cinsiyet)

oluşan iki sorudan oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formunda ise öğrencilerin COVID-19 salgını ile ilgili duygu ve düşüncelerine, pandeminin sağlık bakım uygulamalarına etkisine, klinik uygulamaları sırasındaki deneyimlerine ve COVID-19 olan kadın hastalar/bebekler ile ilgili hislerine ilişkin sorular yer almaktadır. Veriler bu formlar aracılığıyla odak grup görüşmesi yapılarak toplanmış ve veri analizleri betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır.

Araştırmanın verileri tüm öğrenciler ile Google Meet uygulaması üzerinden online video konferans yapılarak toplanmıştır. Görüşmelerin planlanabilmesi için katılımcılar ile öncesinde telefon görüşmeleri yapılmış, araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanmış, görüşme için uygun oldukları ortak zaman belirlenmiştir. Görüşmelerin bölünmemesi için öğrencilerden görüşme sırasında sessiz bir ortam sağlanmaları istenmiştir. Görüşme soruları görüşmenin akışına uygun şekilde değişiklikler yapılarak sohbet tarzında sorulmuş ve teşvik edici olarak geribildirimlerde bulunulmuştur. Görüşmeler, öğrencilere “Bunu mu söylediniz?”, “Söylediklerinizden bunu mu anlamalıyım?” gibi sorular sorularak derinleştirilmiştir. Görüşmeler, elde edilen verilerin doygunluğa ulaştığına karar verilmeye kadar sürdürülmüş ve öğrencilerin onamları doğrultusunda kayıt altına alınarak yaklaşık iki saat 30 dakika devam etmiştir. Kaydedilen görüşmeler araştırmacılar tarafından öğrencilerin ifadeleri değiştirilmeden yazılı metne aktarılmıştır. Kayıtlar tekrar dinlenerek doğruluğu, yazılı metindeki veriler ile kontrol edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Görüşmeler Ö1'den Ö15'e kadar numaralandırılarak betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir.

Bu çalışmanın aşamaları;

1. Görüşmede yer alan boyutlardan yola çıkılarak bir çerçeve oluşturulup verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiştir.

2. Oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunarak, anlamlı ve mantığa uygun şekilde sınıflandırılmış, tanımlanmış ve bir araya getirilerek düzenlenmiştir.

3. Düzenlenen veriler tanımlanmıştır. Bunun için sıklıkla doğrudan alıntılara başvurulmuştur.

4. Tanımlanan bulgular açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce ilgili üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul'undan etik onay (Tarih: 27.08.2021, Karar No: 2021/646) ve gerekli kurum izni alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütülmüştür. Yanlılığı önlemek amacıyla klinik uygulama sorumlusuna araştırmanın amacı ve yöntemi anlatılarak görüşmeci olabilecek öğrenci önermeleri istenmiş ve bu öğrencilerden araştırmaya gönüllü olanlar çalışmaya alınmıştır. Bu doğrultuda araştırma öncesinde öğrencilere araştırmanın konusu ve amacı açıklanmış, kişisel bilgilerinin gizli kalacağı, elde edilen kayıtların paylaşılmayacağı ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı belirtilmiştir. Öğrencilerin sözel onamları alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 23 (yıl; min:22, mak:24) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %80'i kadın, %20'si erkek ve tümü bekarıdır.

Araştırma verileri analiz edildiğinde öğrencilerin "klinik uygulama yapacaklarını ilk öğrendiklerinde hissettikleri" ve "klinik uygulama sırasında hissettikleri" olmak üzere iki ana tema oluşmuştur. "Klinik uygulama yapacaklarını öğrendiklerinde hissettikleri" temasında; "fırsat", "korku ve belirsizlik" alt temaları; "klinik uygulama sırasında hissettikleri" temasında ise "korku", "güven ve farkındalık", "bakım bilinci" ve "ekip dayanışması" alt temaları olmak üzere toplam 6 alt tema belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Tema ve alt temalar

Tema-1 Klinik uygulama yapacaklarını ilk öğrendiklerinde hissettikleri
1. Fırsat
2. Korku ve belirsizlik
Tema-2 Klinik uygulama sırasında hissettikleri
1. Korku
2. Güven ve farkındalık
3. Bakım bilinci
4. Ekip dayanışması

Tema 1. Öğrencilerin klinik uygulama yapacaklarını ilk öğrendiklerinde hissettikleri

Pandeminin başlangıcından itibaren klinik uygulamaya çıkamayan bu hemşirelik öğrencilerinin tamamı klinik uygulama yapacaklarını ilk duyduklarında heyecanlandığını, bunun önemli bir fırsat olduğunu düşündüklerini

belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, pandemi nedeniyle korktuklarını, bu süreçte belirsizlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

1.1. Fırsat

Öğrencilerin tamamı çeşitli ifadelerle pandemi döneminde kadın doğum servislerinde klinik uygulama yapmanın kendileri için bir fırsat olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazıları bunun mesleğe başlamadan önceki son fırsat olduğuna vurgu yaparak şu ifadeleri kullanmışlardır

"İlk duyduğumda... bunun çalışmaya başlamadan önceki son fırsatım olduğunu biliyordum ve bunu iyi değerlendirmeliydim ben eskiden uygulamalarda biraz pasif bir öğrenciydim bu nedenle bu uygulamayı iyi değerlendirmek için elimden geldiğince aktif olarak katılarak bir fırsata çevirdim" (Ö2).

"Son fırsatımız her şeyi deneyimleyip görelim istedik ve hemşireler nereye giderse gittim, gebeye gittiler gittim bebeğe gittiler gittim histerektomi olan hastaya gittiler gittim peşlerini hiç bırakmadım bu fırsatı sonuna kadar değerlendirdim" (Ö10).

Öğrencilerden bazıları pandemi dönemi yoğun bir biçimde devam ederken bu uygulamayı yapma fırsatı buldukları için kendilerini şanslı hissettiklerini şöyle ifade etmişlerdir:

"Duyduğumda çok sevindim... Çok şanslı bir grubuz bir ay dahi olsa uygulamaya çıkma fırsatı bulduk" (Ö1).

"İlk duyduğumda pandemi sürecinde özellikle kadın doğum kliniklerini görmenin önemli bir fırsat olduğunu düşündüm" (Ö8).

"COVID-19'un öğrencilik zamanına denk gelmesinden dolayı kendimi şanslı hissediyorum pandemi döneminde nasıl daha etkili hemşirelik bakımı yapılır bunu deneyimlediğimizi düşünüyorum, tüm bu deneyimlerin bize ileride katkı sağlayacağını düşünüyorum" (Ö14).

Çok şanslıydık bu uygulamanın bizim için gerçekten bir fırsat olduğuna eminim" (Ö15).

1.2. Korku ve Belirsizlik

Klinik uygulama yapacaklarını ilk duyduklarında öğrenciler gebelere, bebeklere, aile ve arkadaşlarına enfeksiyon bulaştırma nedeniyle korku ifadeleri kullanmışlardır. Korkuya ek olarak pandemi sürecinde yaşanan belirsizliğin, ailelerinin de korku yaşamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler aşağıda belirtilen örnek ifadeleri kullanmışlardır.

"Uygulama öncesi pandemiden korkuyordum ailem COVID-19 olmuştu, duyunca büyük bir korku yaşamıştım" (Ö5).

“Pandemi bana ölümü çağırıyordu... Korkuyordum” (Ö6).

“Ben plan yapan biriyim ancak bu süreç belirsizlikler getirdi” (Ö9).

“...Hastaneler dolmuş taşmış biz ne yapacağız gittiğimizde diye düşünüyordum... İnsanlara bulaştırmaktan korkmuştum” (Ö10).

“Aileme sürecin belirsizliğini anlatmak zor oldu, çünkü kimse okula gitmiyordu korkular ve anlamaları zor oldu” (Ö11).

Öğrencilerden bazıları uygulamaya çıkacaklarını duyduklarında özellikle gebelere ve bebeklere bakım verip onlara dokunmaktan korktuklarını belirtmişlerdir.

“Başlangıçta gebelere bakım verirken bir korku çekinme vardı ama daha sonra bakım verme isteği o korkuları ortadan kaldırdı ve ilerleyen süreçte sanki Covid yokmuş gibi bakım verdik ve tamamen korkuları yendik... Bakımı ve bakım anını hissettikten sonra korkularımız kayboldu” (Ö1).

“Anne ve bebeğe bakım verecektik ve iki can bulaş olursa ne olacak diye korkmuştum” (Ö4).

“Hastalığı hastalara ve bebeklere bulaştırmaktan ve hastalara nasıl dokunacağım diye korktum. Evimizde kronik hastalığı olanlar vardı bu nedenle eve taşımaktan çok korktum” (Ö14).

“Kalacak yer, hastanede neler yaşayacağız, gebelere nasıl yaklaşacağız hepsi belirsizdi ve kaygı veriyordu” (Ö15).

Tema 2. Öğrencilerin klinik uygulama sırasında hissettikleri

2.1. Korku

Uygulamada korku yaşayan öğrenciler ilk günlerde korktuklarını ancak ilerleyen süreçte bu korkunun azaldığını ifade etmişlerdir. Öte yandan uygulamada gebeler ile fiziksel yakınlık kurmaktan korktuklarını özellikle COVID-19 pozitif annelerde emzirmenin desteklenmesi gibi yakın temas gerektiren uygulamalarda, olası bir bulaştan korktukları için çekimser kaldıklarını ancak yine de bakım verme sorumluluğunun öncelikli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler aşağıda verilen örnek ifadeleri kullanmışlardır.

“İlk başta hastaneye gittiğimizde korkuyorduk çift maske çift eldiven ilerleyen süreçte maske teke indi, hemşireler de bizi motive etti ve korkumuzun üstesinden geldik” (Ö7).

“Bakım anlamında ben çok korkuyordum hastaya özellikle bebeklere nasıl dokunacağım nasıl temas edeceğim diye, uygulamaya gittikten sonra bu en fazla iki gün sürdü sonra tüm korkularım tamamen kayboldu” (Ö8).

“Hastanede korkum şeydi... boğaz ağrılarım oldu aile hekimliği Covid Polikliniğine gönderdi korktum gidemedim pozitif çıkarsa diye... koridorda çok zor anlar yaşadım gitsem nasıl olacak gitmesem gebelere ya da arkadaşlarıma bulaştırabilirim diye çok korktum” (Ö11).

“Hastane çıkışında farklı bir arkadaşımın görüşeceksem kaygılanıyordum onlara bir şey olur mu? diye” (Ö15).

2.2. Güven ve Farkındalık

Öğrenciler uygulamanın bireysel ve mesleki gelişimlerini desteklediğini, bakım sorumluluğunun korkularını azalttığını, kendilerine, kadınlara ve mesleklerine güvenlerinin arttığını sıklıkla vurgulamışlardır. Aynı zamanda kendilerine ve mesleğe ilişkin farkındalık geliştirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin bazıları bireysel olarak güvenlerinin arttığını belirtmiştir.

“Uygulama yapmamız çok iyi oldu bu bizim mesleğimiz ve zaten severek seçmişim, ilk tercihimdi, hemşirelikten başka tercihim de yoktu... Bu uygulamada benim kendime güvenim çok arttı” (Ö3).

“Bu uygulamadan birkaç ay sonra hemşire olacaktık bu nedenle bu uygulama çok verimli geçti bana bir özgüven geldi, bizim için çok iyi oldu” (Ö6).

“Pandemi öncesi iki buçuk yıl uygulamaya çıkmıştık ancak bu bir aylık süreçte kadın doğum servislerinde daha fazla verim aldığımızı düşünüyorum, bize çok iyi geldi...” (Ö7).

Öğrencilerin tamamına yakını bu zor ve sıkıntılı süreçte uygulama yapmanın mesleki farkındalıklarını artırdığını ifade etmişlerdir. Birkaç örnek ifade aşağıda belirtilmiştir.

“Hemşire olmayı istiyormuşuz bu süreçte bunu fark ettim ve mezuniyeti hak ederek aldığımızı düşünüyorum” (Ö5).

“Başlangıçta başarılı olamama korkusu vardı, bildiklerimizi unutmuş muyduk... ama bakım vermeye başlayınca en fazla iki gün sürdü sonra hepsi geçti... başladığımda damarlar elimde patladı zorlandım ancak iki üç gün içinde gelişti... dört yıl içinde en verimli olan kadın doğum servislerinde yaptığımız bu uygulamaydı... benim için hem kendimi geliştirdiğim bir dönemdi hem de herkes bizi kabullendi” (Ö10).

“Uygulamanın ilk günlerinde gebe ve bebeğe dokunmadığım için bakımın verdiği doyumunu alamadığımı hissettim... İlerleyen zamanda kendime güvenim artmaya başladı” (Ö11).

“Hemşireler olarak bizler kriz yönetmeyi başardık ve pandemi bu konuda bize çok önemli bir

katkı sağladı... Kendimize güvenimiz arttı, aynı zamanda süreçte sağlığın önemini anlamış olduk” (Ö15).

Bazı öğrenciler bu süreçte gebelere bakım verirken bazı durumlar fark ettiklerini ifade etmişlerdir.

“Kadınlar doğuma girerken eşinin yanında olmasını ister ancak bu süreçte bu sağlanamadı...” (Ö12).

Yeni doğum yapan bir kadının eşini içeri almadılar baba gizli bir şekilde kızını gördü...” (Ö13).

“Bu süreçte babaların bebeklerini görmeye alınmaması... olmaması gereken bir uygulama diye düşünüyorum... Gebeler için eş desteğinin önemini fark ettim” (Ö14).

“...tüm hastalıklar için önlem almalıyız ama kadınlar iki can taşıyor onlara güvenip desteklememiz daha önemli, bu uygulama kadın doğum hemşirelerinin önemini anlamamı sağladı” (Ö8).

2.3. Bakım Bilinci

Pandemi sürecinde klinik uygulama öğrencilerde, benlik bilinci, bakım bilinci ve meslektaş bilincinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Öğrenciler kadın doğum servislerinde çalışmaktan duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Örnek ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

“Bu son bir ayda bir anne ve bebeğe dokunmanın önemini çok net fark ettik, bu pandemi sürecinin bize sağladığı bir katkı...” (Ö1).

“Bu klinik uygulamada kadın doğum servislerinde hemşireliği daha iyi öğrendiğimize inanıyorum” (Ö3).

“Bu süreçte yaptığım uygulamayla kadın sağlığı alanında çalışmak istediğimi fark ettim ve çok verimli bir dönem geçirdim” (Ö5).

“Pandemi sürecinde hem de kadın doğum servislerinde çalışmak bambaşka bir duygu...” (Ö13).

“Uygulamada haftanın beş günü kalmamız bakımda sürekliliği geliştirmemizi sağladı” (Ö8).

Öğrenciler bakımın korkularından daha güçlü olduğunu vurgulayarak şöyle ifadeler kullanmışlardır.

“...pandemi süreci bir savaşa en ön saftada yer almaktan gurur duyuyoruz” (Ö7).

“Rotasyonda izolasyon odasından bir çağrı duydum gittim kapıdan baktım her yer kan içindeydi, önce tereddüt ettim ama sonra hemen odaya girdim... bakım bilinci korkumuzun üstesinden geldi...” (Ö10).

“Zor şartlarda olsa çalışmak istedik sürecin içine dahil olmak ve hizmet etmek istedim... Meslektaşlarımıza destek olmak istedim” (Ö11).

“Bugün çağırırsalar hemşirelerle beraber Covid servisinde dahi hemen çalışmaya hazırım” (Ö12).

“Bu süreci en verimli ve en güzel şekilde tamamladığımızı düşünüyorum. Mesleğimizle duyduğumuz gururu artırdı” (Ö15).

2.4. Ekip Dayanışması

Katılımcıların tamamı geçen dört yıl boyunca hissetmedikleri desteği, bu uygulamada hissettiklerini ifade ederek duydukları memnuniyeti belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar pandemi sürecinde yaptıkları uygulamanın kendilerini sağlık ekibinin önemli bir parçası olarak görmelerini sağladığını belirten ifadeler kullanmışlardır. Öğrenciler hemşirelerin kendilerini daha fazla benimseyerek güvendiklerini belirtmişlerdir.

“Geçmiş yıllarda hemşireler bize uygulamalarda çok fazla güvenmiyordu ancak bu uygulamada bir aylık süreçte hemşireler bize güvenerek uygulamaları daha rahat bir şekilde yapmamızı sağladılar, işlerine yardım etmemizi anlayışla karşıladılar ve desteklediler” (Ö4).

“Hemşireler çok istekli olduğumuzu gördükçe sizinle çalışmak isteriz dediler...her şeye koşturmamız istekli olmamız onlara yardımcı olmamız pandemide onların da işlerini kolaylaştırdığımızı düşündükleri için bize bakış açıları hep olumlu oldu” (Ö10).

“Hemşireler önceden bizi hemşire odasına almıyorlardı ancak bu süreçte bizi benimsediler, odaya rahatça girebildik...” (Ö12).

“Hemşireler bize sizde artık bizdensiniz diyorlardı, biz de onlara yalnız olmadıklarını hissettirdik, biz bu şekilde de uygulamaya gelebiliriz bunu hissettirdik...” (Ö15).

Öğrenciler bu süreçte pandemi öncesinden farklı olarak tüm diğer meslek profesyonellerinin kendilerine destek olduğundan söz etmişlerdir.

“Hemşirelerin, doktorların hatta intörn (tıp) arkadaşların desteğiyle çok verimli bir kadın doğum uygulaması geçirdik” (Ö5).

“Tüm ekip bize çok fazla destek oldu. İlk günlerde biz sorarken sonrasında onlar bize gebe ve bebek bakımı hakkında her şeyi anlattı, poliklinikte doktorlar bize tüm işlemleri açıklayarak anlattı, ultrasonda bebeğin elini kolunu gösterdi” (Ö11).

Tartışma

COVID-19 pandemisinin seyri, etkileri ve eğitim sürecine yansımaları gibi birçok belirsizlik; hemşirelik öğrencilerini de derinden etkileyen klinik

uygulama sorunları ile yüzleşmeyi gerektirmiştir (İlaslan ve Demiray, 2021). Dutta ve Smita'nın (2020) pandemi sürecinde üniversite öğrencileri ile yaptığı nitel bir çalışmada, öğrencilerin öğrenmelerinde birçok aksaklık, motivasyonda ve çalışma saatlerinde azalma ve akademik çalışmalarla ilgili çeşitli fiziksel, zihinsel ve ekonomik sorunlar tespit edilmiştir. Pandemi ortaya çıktığında araştırma grubundaki hemşirelik öğrencilerinin de klinik uygulamaları sekteye uğramış, çalışmada belirtilen kadın doğum kliniklerinde uygulamaya başlamaları bir yıldan fazla sürmüştür. Dolayısıyla yeniden kliniklerde olabilmek çalışmada da belirtildiği üzere öğrencilerde büyük bir heyecan yaratmıştır. Aynı zamanda öğrenciler bunun, özellikle mezun olmadan hemen önce büyük bir deneyim fırsatı ve şans olduğunu düşünürken hastalığın bulaşmasından korkmuşlar ve belirsizlikler yaşamışlardır. Bu ifadelerden pandemi sürecinde derslerin uygulamaları her ne kadar farklı bilişim yöntemleriyle uzaktan yürütülmeye çalışılsa da öğrencilerde bunun yeterli beceri ve kendine güven kazandırmadığı, korku ve belirsizliklere rağmen yüz yüze hasta/sağlıklı bireylerle aktif bir arada olmanın yerini tutmadığı anlaşılmaktadır. Benzer olarak Casafont ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında son sınıf hemşirelik öğrencileri pandemide klinik uygulamalarda kararsız duygular yaşamış fakat öğrenmeye olan isteklilikleri ile zamanla kliniğe uyum sağlamışlardır. Aslan ve Pekince (2020) çalışmasında ise son sınıf hemşirelik öğrencilerinin diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha stresli oldukları, bunun pandemi kaynaklı deneyim eksikliği nedeniyle mezuniyet öncesi kaygılarından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin klinik uygulama öncesi en büyük korkularının; gebelere, bebeklere, aile ve arkadaşlarına enfeksiyon bulaştırmaları ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Lovric ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında öğrenci hemşirelerin kendisine ve ailelerine bulaş nedeniyle yaşayabilecekleri sağlık sorunlarından endişelendikleri, mevcut hastalıktan korktukları, bu nedenle sık sık koruyucu önlemler aldıkları ve klinikte öğrenme zorlukları yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca çalışmamızda öğrencilerin uygulama öncesi ve sırasında özellikle gebelere ve bebeklere yaklaşarak bakım vermekten korkmaları ilgi çekicidir. Çünkü doğum öncesi ve sonrası bakım, kadınların birebir yanında olmayı, destek olmayı, çoğu bakım uygulamasını üzerlerinde gerçekleştirerek bilgilendirme ve

danışmanlığı gerektirmektedir. Özellikle de pandemi sürecinde gebelerde anksiyete, stres ve depresyon görülme sıklığının artması, fiziksel desteğin yanı sıra psikososyal gereksinimlere yönelik birebir bakım sağlanması gerektiğine işaret etmektedir (Koçak ve Baltacı, 2021). Bu durumun öğrenciler açısından zorlu bir etik ve ahlaki ikilem yaratması ve eğitimcilerin ve klinisyen hemşirelerin desteğine ihtiyaç duymaları muhtemeldir. Casafont ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında da hemşirelik öğrencileri pandemi sürecinde kliniklerde hasta iletişimi, yaklaşması ve belirsiz bakım süreçlerine ilişkin sorunlar ve karmaşık duygular yaşamış, bu duygularla baş etmede desteğe gereksinim duymuştur. Bu öğrenciler kısa bir klinik oryantasyonu sonrası yoğun şekilde çalışmaya başlamış ve zamanla öğrencilerin sorunları tespit edilerek gerekli durumlarda bireysel psikolojik ve duygusal destek sağlanmıştır. Öğrencilerin rol ve sorumlulukları konusunda rahat olabilmeleri ve hastaların sağlık ve güvenliği açısından uygulamaya çıkmadan önce bilgilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışmada öğrencilerin uygulamaya çıktıklarında yaşadıkları korkunun zamanla azaldığı, özellikle COVID-19 pozitif olan annelere yaklaşarak emzirmelerini desteklemekten çekinmelerine rağmen bakım yükümlülüklerinin önde geldiği belirlenmiştir. Bu durumun öğrencilerin klinik uygulamaya çıkmadan önce edindikleri teorik ve uygulamalı bilgi ve becerileri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada da önceki akademik eğitim ve öğretimin; acemi hemşirelerin hasta sonuçlarını, kaynak yönetimini ve personel güvenliğini iyileştirmenin yanı sıra görev ve sorumlulukları konusunda daha emin hissetmelerine yardımcı olduğu bildirilmiştir. Ayrıca öğrenciler klinikte korkularına ilişkin çeşitli başatme stratejileri kullanmışlardır (Casafont ve ark., 2021). Huang ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında ise pandemi sürecinde öğrenci hemşirelerin klinisyen hemşirelere göre daha fazla olumsuz başatme mekanizmaları kullandıkları belirlenmiştir. Bu durum öğrencilere klinik uygulama öncesi ilgili bilgilendirmelerin yapılması ve psikolojik destek sağlanması gerektiğinin önemine işaret etmektedir.

Araştırmada zor zamanlarda klinik uygulamanın öğrencileri bireysel ve mesleki olarak geliştirdiği, bulaş korkusuna rağmen bakım sorumluluklarının kendilerine olan güveni artırdığı ve farkındalık sağladığı bulunmuştur. Benzer şekilde Abu Sharour ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında pandemi

sürecinde klinisyen hemşirelerin orta düzeyde öz yeterliliğe, özgüvene ve COVID-19 olan hastalarla olumlu etkileşime sahip oldukları; öz yeterlilikleri arttıkça özgüvenlerinin arttığı, öz yeterlilik ve özgüvenleri arttıkça klinik bakım ve insancıl bakım verme durumlarının arttığı bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin ve hemşirelerin zorlu şartlarda bile bakım sorumluluklarını önde tutarak geliştikleri ve mesleki gerekliliklerinin farkında oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca çalışmamızda öğrenciler gebelerin doğum ve doğum öncesi süreçte eşlerinden destek alamamalarını, babaların kendi çocuklarını rahatça görememelerini, olmaması gereken üzücü bir durum olarak nitelendirmişlerdir. Gebeler yaşadığı mevcut fiziksel ve psikososyal değişikliklere ilişkin endişe, hospitalizasyona, yaklaşan doğuma, kendine ve bebek bakımına ilişkin korku, heyecan, mutluluk gibi çeşitli duyguları birlikte deneyimleyebilmektedir (Baltacı ve Başer, 2020). Doğum sonrası da çiftler ebeveynlik rolüne uyumda zorlanabilmekte, yeni yaşamlarına adapte olabilmekte birbirinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Gebelik ve doğum sürecinde sağlanabilecek en etkili sosyal desteğin eş desteği olduğu belirtilmektedir (Sokoya ve ark., 2014, Yurdakul ve ark., 2020). Eş desteğinin maternal iyilik oluşu, yaşam kalitesini, bağlanmayı, annelik rolüne uyumu artırdığı, anneyi güçlendirdiği ve güven verdiği, depresyonu azalttığı bildirilmiştir. Aksi takdirde anne, bebek ve aile sağlığı çok yönlü olarak olumsuz etkilenebilmektedir (Gul ve ark., 2018; Metin ve Pasinlioğlu, 2016; Tokhi ve ark., 2018). Fakat pandemi sürecinde sağlık kurumlarında bulaşı önlemek amacıyla bireyler eş desteğinden ve birliktelikten mahrum kalmış, bu durum çalışma sonucundan da anlaşılacağı üzere bakım verenleri de olumsuz etkilemiştir.

Çalışmada öğrencilerin pandemi sürecinde kadın doğum kliniklerinde uygulama yapmaktan memnun olduğu, uygulamanın benlik, bakım ve meslektaş bilincini geliştirdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin korkularının üstesinden ancak bakım bilinci gelebilmiştir. Allobaney ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında pandemi sürecinde hemşirelerin profesyonel benliklerinin orta düzeyde ve kendilerine güvenlerinin iyi düzeyde olduğu; bu süreçte çalışmaktan memnun olanların yüksek düzeyde profesyonel benliğe sahip oldukları ve COVID-19 hastalarıyla ilgilenmenin profesyonel benliklerini artırdığı bulunmuştur. Bu sonuçlardan zorlu şartlarda bile bakım vermekten memnun olabilmenin ve korkularla baş edebilmenin, ancak

mesleki bilince sahip olabilmekle mümkün olduğu görülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin daha önceki uygulamalardan farklı şekilde klinikte sağlık ekibinin değerli bir parçası olduklarını ve hemşireler dahil diğer sağlık çalışanlarının da desteğini içtenlikle hissettikleri belirlenmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da pandemi sürecinde dünya çapında hemşirelik işgücü açığı nedeniyle İspanya ve Birleşik Krallık'ta emekli hemşirelerin ve son sınıf hemşirelik lisans öğrencilerinin ücret karşılığı kliniklerde fiilen çalışırken sağlık ekibinden destek gördükleri belirtilmiştir (Casafont ve ark., 2021; Galvin ve ark., 2020). Pandemi sürecinde zorlu şartlar, çeşitli belirsizlikler ve hasta başına düşen sağlık çalışanı sayısının azalması; öğrencilerin ekip iş birliği ve dayanışma içerisinde henüz mezun olmadan önce benimsenmesini ve değer görmesini sağlamış olabilir.

Pandemide hemşirelik klinik eğitimi sürecindeki değişen stratejilerin öğrencilere yansımalarının duygu, düşünce ve deneyimler açısından ortaya koyulması, sürecin yapılandırılması için gereklidir. Görüldüğü üzere pandemi sürecinde klinik uygulama boyunca öğrenciler, gelecekteki olası sıkıntılı süreçlere yol gösterebilecek farklı deneyimler edinmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları ve güçlükleri bulunmaktadır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin dersi veren öğretim elemanı tarafından yapılması, sorulara verilen yanıtları kısmen etkilemiş olabilir. Verilerin toplanmasının, yaz dönemi klinik uygulaması sonrasında yani öğrencilerin yaz tatiline hatta mezuniyet öncesi aşamasına denk gelmesi; görüşmeler için öğrencilere uygun ortak bir zamanın belirlenmesini ve daha fazla öğrenci katılımının sağlanmasını zorlaştırmıştır. Ayrıca araştırma tek bir yükseköğretim kurumunda yapıldığı için sonuçları genellenemez.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda COVID-19 pandemisi sürecinde öğrenci hemşirelerin klinik uygulama yapacaklarını ilk öğrendiklerinde bunun fırsat olduğunu düşündükleri, enfeksiyonu gebelere, bebeklere, aile ve arkadaşlarına bulaştırmaktan korktukları ve pandemi sürecine ilişkin belirsizlikler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu öğrencilerin klinik uygulama sırasında ise bulaş nedeniyle gebeler ile fiziksel yakınlık kurmaktan ve emzirmeyi desteklemekten korktuğu fakat bakım verme

sorumluluklarını önde tutarak yerine getirdikleri; uygulamanın kendilerine güveni, mesleki farkındalıklarını, benlik, bakım ve meslektaş bilincini geliştirdiği; sağlık ekibinin fazlasıyla desteğini aldıkları ve ekip dayanışmasını hissettikleri görülmüştür.

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sürecindeki deneyimleri değerlendirilmeli, koruyucu ve yenilikçi bir uygulamalı eğitim sistemine yön vermede öğrenci paydaşların duygu, düşünceleri ve önerileri dikkate alınmalıdır. Pandemide klinik uygulama öncesinde bulaş riski, korunma yolları, yetki ve sorumluklar, hastane işleyişi gibi konularda gerekli bilgilendirmeler yapılarak öğrenciler klinik ortama hazırlanmalı ve klinikte yalnız bırakılmamalıdır. Uygulama alanında öğrenciler için yeterli şekilde koruyucu önlemler alınmalı, duygusal destek sağlanmalı ve iş birliğine teşvik edilmelidir. Pandemi süreçlerinde klinik uygulamalarda mezuniyete yakın son sınıf hemşirelik öğrencilerine gerekli kriterler dikkate alınarak öncelik verilmelidir. Bu öğrencilerin uygulama yeterlilikleri, objektif yapılandırılmış klinik sınavlar (OSCE) gibi araçlarla gerçekçi şekilde değerlendirilmelidir. Mezuniyet sonrası ya da mesleğe başlangıçta oryantasyon eğitimlerine entegre şekilde acemi hemşirelerin eksik/yanlış klinik bilgi ve becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece hem hemşirelerin mesleki özgüveni, hem de bakım kalitesi ve memnuniyeti artacak, hasta güvenliği sağlanmış olacaktır.

Teşekkür

Çalışmaya katılan öğrencilere teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Araştırmaya başlamadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul'undan etik onay (Tarih: 27.08.2021, Karar No: 2021/646) ve gerekli kurum izni alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütülmüştür. Yanlılığı önlemek amacıyla klinik uygulama sorumlusuna araştırmanın amacı ve yöntemi anlatılarak görüşmeci olabilecek öğrenci önermeleri istenmiş ve bu öğrencilerden araştırmaya gönüllü olanlar çalışmaya alınmıştır. Bu doğrultuda araştırma öncesinde öğrencilere araştırmanın konusu ve amacı açıklanmış, kişisel bilgilerinin gizli kalacağı, elde edilen kayıtların paylaşılmayacağı ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı belirtilmiştir. Öğrencilerin sözel onamları alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: NB; Tasarım: NB, AM; Danışmanlık: NB, AM; Veri

toplama: AM; Veri işleme: NB, AM; Analiz ve/veya Yorum: AM; Kaynak tarama: NB; Makalenin Yazımı: NB, AM; Eleştirel inceleme: NB, AM

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelik bölümü intörn öğrencilerinin, pandemi sürecinde uygulama yapabilecek olmayı fırsat olarak gördükleri öte yandan korku ve belirsizlik yaşadıkları anlaşılmıştır.
- Öğrencilerin, klinik uygulama sırasında pandemiye ilişkin bulaş korkusu yaşadıkları, fakat uygulamanın bireysel ve mesleki gelişimlerini desteklediği, farkındalıklarını artırdığı, benlik bilinci, bakım bilinci ve meslektaş bilincinin gelişmesini sağladığı, klinisyen hemşirelerden gördükleri destekten memnun oldukları ve kendilerini sağlık ekibinin önemli bir parçası olarak hissettikleri belirlenmiştir.
- İntörn öğrencilerin pandemi sürecinde mezuniyet öncesi klinik deneyimleri; mevcut ve gelecek dönemde epidemiyoloji ya da pandemi durumunda hemşirelik eğitimi kapsamında gerçekleştirilecek olan klinik uygulamalarda öğrenci, öğretim elemanları ve klinisyen hemşirelere yol gösterici olmuştur.

Kaynaklar

- Abu SL, Bani SA, Suleiman K, Subih M, EL-hneiti M, AL-Husaami ve ark. (2021). Nurses' self efficacy, confidence and interaction with patients with COVID-19: A cross-sectional study. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 1-5. <https://doi.org/10.1017/dmp.2021.1>
- Allobaney NF, Eshah NF, Abujaber AA, Nashwan AJJ. (2022). Professional self-concept and self-confidence for nurses dealing with covid-19 patients. *Journal of Personalized Medicine*, 12(2), 134.
- Al-Tammemi AB, Akour A, Alfalah L. (2020). Is it just about physical health? An internet-based cross-sectional study exploring the psychological impacts of covid-19 pandemic on university students in jordan using kessler psychological distress scale. *MedRxiv preprint*. <https://doi.org/10.1101/2020.05.14.20102343>
- Aslan H, Pekince H. (2020). Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspective in Psychiatric Care*, 1-7.
- Baltacı N, Başer M. (2020). Riskli gebelerde yaşanan anksiyete, prenatal bağlanma ve hemşirenin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(3), 206-212. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.565338>

- Baltacı A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Cantekin I, Arguvanlı Çoban S, Dönmez H. (2021). Covid-19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalara yönelik algıladıkları stres düzeyi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 11(3), 592-599. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.478>
- Cao W, Fang Z, Hou G, Han M, Xu X, Dong J, ve ark. (2020). The psychological impact of the covid-19 epidemic on college students in China. Psychiatry Research, 287, Article ID: 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Casafont C, Fabrellas N, Rivera P, Olivé-Ferrer MC, Querol E, Venturas M, ve ark. (2021). Experiences of nursing students as healthcare aid during the COVID-19 pandemic in Spain: A phenomenological research study. Nurse Education Today, 97, 104711. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104711>
- Chandasiri O. (2020). The COVID-19: Impact on education. Journal of Asian and African Social Science and Humanities, 6, 37-42. <https://www.aarcentre.com/ojs3/index.php/aarcentre/article/view/207/472>
- Deo P, Budhathoki K, Raut S, Adhikari B, Shrestha J. (2020). Factors associated with perceived stress, anxiety, depression, insomnia during COVID-19 Outbreak among Nursing Students. Age (years), 17(19), 426-432.
- Dutta S, Smita MK. (2020). The impact of COVID-19 pandemic on tertiary education in bangladesh: Students' perspectives. Open Journal of Social Sciences, 8, 53-68. <https://doi.org/10.4236/jss.2020.89004>
- Ergin E, Çevik K, Çetin SP. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin eğitimlerine ilişkin algıladığı stres ve stresle baş etme davranışlarının incelenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 15(1), 16-22.
- Galvin J, Richards G, Smith AP. (2020). A longitudinal cohort study investigating inadequate preparation and death and dying in nursing students: Implications for the aftermath of the COVID-19 pandemic. Frontiers in Psychology, 2206.
- Goni-Fuste B, Wennberg L, Martin-Delgado L, Alfonso-Aria C, Martin-Ferreres ML, Monforte-Royo C. (2020). Experiences and needs of nursing students during pandemic outbreaks: A systematic overview of the literature. Journal of Professional Nursing, 37(1), 53-64.
- Gul B, Riyaz MA, Batool N, Yasmin H, Riaz MN. (2018). Social support and health related quality of life among pregnant women. Journal of Pakistan Medical Association, 68(6), 872-875.
- Hemşirelik Eğitim Derneği (HEMED) (2014). Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP). <http://hemed.org.tr/dosyalar/pdf/hucep-2014.pdf> (Erişim tarihi: 16.04.2022).
- Hemşirelikte Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK) (2018). Hemşirelik Lisans Eğitim Programı Standartları. https://www.hepdak.org.tr/doc/b3_v4.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2022).
- Huang L, Xu FM, Liu HR. (2020). Emotional responses and coping strategies of nurses and nursing college students during Covid-19 outbreak. medRxiv. <https://doi.org/10.1101/2020.03.05.20031898.th>
- İlaslan N, Demiray A. (2021). Koronavirüs 2019 pandemi sürecinde hemşirelik eğitimi: Belirsizlikler ve öneriler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 14(2), 171-176.
- Jacob ON, Abigeal I, Lydia AE. (2020). Impact of COVID-19 on the higher institutions development in Nigeria. Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities, 2, 126-135. <http://www.eresearchjournal.com/wp-content/uploads/2020/04/0.-Impact-of-COVID.pdf>
- Koçak M, Baltacı N. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde gebelerin psikososyal sorunları ve hemşirelik bakımı. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(Ö.1), 41-49. <https://doi.org/10.47115/jshs.952804>
- Konrad S, Fitzgerald A, Deckers C. (2020). Nursing fundamentals—supporting clinical competency online during the COVID-19 pandemic. Teaching and Learning in Nursing, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2020.07.005>
- Lazenby M, Chambers S, Chyun D, Davidson P, Dithole K, Norman I, ve ark. (2020). Clinical nursing and midwifery education in the pandemic age. International Nursing Review, 67, 323-325.
- Lovrić R, Farčić N, Mikšić Š, Včev A. (2020). Studying during the COVID-19 pandemic: A qualitative inductive content analysis of nursing students' perceptions and experiences. Education Sciences, 10(7),188.
- Metin A, Pasinlioğlu T. (2016). Gebelerin algıladıkları sosyal destek ve prenatal bağlanma arasındaki ilişki. International Refereed Journal of Gynaecology and Maternal Child Health, 5, 49-66.
- Rojas-Silva J, Damacen-Oblitas V, Castro-Gomez D, Rojas-Vega J, Barja-Ore J, Vila-Arevalo R, Moquillaza-Alcantara VH. (2020). Hospital practice in COVID-19 times: Perceptions of the midwifery interns in Peru. medRxiv. <https://doi.org/10.1101/2020.06.05.20094482>
- Sokoya M, Farotimi A, Ojewole F. (2014). Women's perception of husbands' support during pregnancy, labour and delivery. Journal of Nursing and Health Science, 3(3), 45-50.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, COVID-19 Bilgilendirme Platformu (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> (Erişim tarihi: 15.04.2022).

- T.C. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2020). YÖK'ten hemşirelik programlarındaki son sınıf öğrencileri için alınan yeni karar. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hemsirelik-programlarindaki-ogrencilere-uzaktan-egitim-imbani.aspx> (Erişim tarihi: 15.04.2022).
- Tokhi M, Comrie-Thomson L, Davis J, Portela A, Chersich M, Luchters S. (2018). Involving men to improve maternal and newborn health: A systematic review of the effectiveness of interventions. PLoS One, 13(1), e0191620. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0191620>
- World Health Organization (WHO) (2020a). Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report-1. WHO. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4 (Erişim tarihi: 15.04.2022).
- World Health Organization (WHO) (2020b). State of the world's nursing 2020: Investing in education, jobs and leadership. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240003279> (Erişim tarihi: 15.04.2022).
- Yıldırım A, Şimşek H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakul M, Aydın Beşen M, Alıcı D. (2020). Gebelikte eş desteği algısı ölçeği'nin (GEDAÖ) geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 17(3), 258-66. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2020.83713>